

ПОДІЇ, ОГЛЯДИ, РЕЦЕНЗІЇ

ІЗ ЖИВОГО КАСТАЛЬСЬКОГО ДЖЕРЕЛА: СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ПОЕЗІЯ ОЧИМА СУЧАСНОГО РЕЦИПІЄНТА

(поетичний вечір сучасної української поезії «Дві річки. Две реки» та його обговорення філологами Київського університету ім. Бориса Грінченка)

FROM VITAL CASTALIAN SPRING: MODERN UKRAINIAN POETRY IN THE MODERN RECEPTION

(poetical event on the modern Ukrainian poetry «Dvi richky. Dve reki» and its further discussion by philologists from Kyiv University named after Borys Hrinchenko)

Професори Юрій КОВБАСЕНКО, Оксана ГАЛЬЧУК: Сьогодні, коли, за влучним висловом Ролана Барта, «культура втікає на університетську кафедру», особливо важливо вчити українського студента розуміти й плекати культурний доробок не лише майстрів віддалених епох, а й сучасних митців. Особливої актуальності це завдання набуває в навчально-науковій парадигмі Нової освітньої стратегії Київського університету імені Бориса Грінченка, інтенційованій на збільшення питомої ваги практичних навичок і компетенцій майбутнього фахівця. Саме тому в згаданому виші все частіше практикуються заняття не лише в навчальній аудиторії, а й «на виїзді»: у Київському Будинку письменника Національної спілки письменників України, у будинку-музеї Максима Рильського, у квартирі-музеї Павла Тичини (м. Київ), у кімнаті-музеї Миколи Зерова (сmt Баришівка) і т. д.

Не стало винятком і відвідання викладачами й студентами-грінченківцями **вечора сучасної української поезії «Дві річки. Две реки»**, який відбувся 6 квітня 2017 року в Київському Будинку актора. Студенти й магістранти-грінченківці спеціальностей «літературна творчість», «українська мова й література» та «переклад», члени філологічної студії «Мельпомена» мали можливість, так би мовити, «напитися з живого кастальського джерела», тобто сприйняти сучасну поезію, як зараз модно казати англійською, «online & as it is». Адже така робота, котра закінчується не лише особисто-смаковим, а й певною мірою науковим осмисленням почутого й побаченого, не лише шліфує, вивщує гуманітарну підготовку студента, а й може стати

його фахом. Тим більше, що поруч із грінченківською юнню знаходилися їхні викладачі, а також метр художнього перекладу, віце-президент Української асоціації викладачів зарубіжної літератури, голова Творчого об'єднання перекладачів Національної спілки письменників України Всеволод ТКАЧЕНКО. Так, «мельпоменівці» вже отримали від НСПУ замовлення на переклад віршів сучасних поетів. І хто знає, можливо серед студентів, що були присутніми на вечорі в Будинку актора, знаходилися майбутні «Зерови, Кочури, Лукаші чи Рильські...», майбутня окраса і гордість української Культури?..

«Вірш, який роботу робить Божу...» – це рядок із вірша Маріанни Кіяновської, однієї з учасниць згаданого заходу. На поетичному вечорі звучало різне – ліричне, іронічне, філософське, драматичне і навіть співане – слово, яке однаково було натхненним, щирим, таким, що розповідає про своє і чуже, особисте й загальнолюдське.

Поетичну географію вечора презентували поетки з Харкова Наталія Маринчак та Інна Захарова, одесит Борис Херсонський і львів'янка Маріанна Кіяновська. Різноманітним були і їхні мистецькі голоси.

Поет, перекладач, клінічний психолог і психіатр Борис Херсонський занурював слухачів у водну стихію своїх іронічно-постмодерністських поезій, у яких постапокаліптичні очікування веселки як знаку того, що потоп скінчився, або того, що треба вчитись жити в нових умовах «на дні», сприймаються художніми посттравматичними рефлексіями. Усі пост-, як і іронія й самоіронія автора, збалансовуються ліричними

одкровеннями про незнищенність надії та людського в людині.

Лірично-філософською, лірично-інтимною, лірично-громадянською – у таких різних іпостасях постала перед слухачами Наталія Маринчак. Її алюзивна поезія з мотивами втрати свого коріння, старозавітною та пейзажною – осінньою – образністю, сучасними замовляннями («Живи довше за мене!», «Поговори зі мною!») спрямована на діалог про час, коли живеш в очікуванні, «коли скінчаться домовини».

Натомість харків'янка Інна Захарова ділиться пам'яттю душі. Її романсово-елегійній ліриці (на вечорі вона звучала і як співана поезія) близькі апробовані в минулому столітті ахматівсько-ахмадулінські інтонації, притчовість, виразні зорові й слухові образи. Лірична героїня блукає різними епохами і просторами, Стародавній Схід сусидить із сучасністю, минуле проростає спогадами в теперішньому.

Своєрідною кульмінацією вечора стали вірші Маріанни Кіяновської з книги «Бабин Яр». Поетка, чия творчість зазвичай обертається в руслі особистісного і філософського з потужним біблійним інтертекстом, вразила слухачів новою – драматичною – гранню свого таланту. Від трагедій міфологічних вона перейшла до трагедії історичної: ліричні вірші, що прозвучали, побудовані як монологи тих, хто йшов дорогою до Бабиного Яру за «останньою смертю», бо «всі попередні були не такі». Трагедійну цілісність озвученого конструє багатоголосся ліричних персонажів, сюжетна фрагментарність, по-імпресіоністськи вихоплені деталі, численні повтори, які цементують лейтмотив «Ми тут всі іудеї». Вочевидь, продовженням-трансформацією згаданого лейтмотиву поетки може стати згадка про всеохопний вимір трагедії Бабиного Яру, де обірвалося життя людей різних національностей і політичних поглядів, яких нацисти «призначили винними»...

Людина і світ, трагедії минулого і сьогодення, пошуки констант у змінно-химеричному бутті – пошук відповідей на ці та інші питання об'єднав у цей вечір митців і слухачів, котрі вірять у силу віршів, які «роботу роблять Богу».

СТУДЕНТСЬКА РЕЦЕПЦІЯ

(Учасники обговорення: Джумун Ізабелла, Гуртова Юлія, Скотенко Катерина, Сотникова Валентина, Телець Юрій, Коновал Яна, Юрганова Анастасія, Хоменко Гліб, Науменко Яніна, Колісник Анастасія, Анна Мукомела)

Відсутність єдиного панівного стилю в художній літературі дає змогу митцю виявити свої думки та ідеї у будь-якій формі. Кожен із нас – індивідуальність до тих пір, поки ми не утворимо мікрогрупу. Саме тоді й відбувається химерне плетіння голосів і доль із різних запилених закутків життя. Різні, але об'єднані єдиними споконвічними помислами та запитаннями, люди шукають однодумців, які зможуть їх почути. Такими голосами сповнена поезія Бориса Херсонського, Наталії Маринчак, Інни Захарової та Маріанни Кіяновської.

Борис Херсонський

Джумун Ізабелла: «Першим знайомив нас зі своєю творчістю не просто письменник, а ще й перекладач, психолог та психіатр Борис Херсонський з Одеси. Його вірші про воду є випадковими і не створюють спеціального циклу, до того ж написані вони російською мовою. Головними персонажами часто є лікар і пацієнт, біблійні герої та античні боги. Окрім того, постійно згадується про воду як про очищення і можливість повернути молодість. І хоч у віршах чимало морської символіки та роздумів про Бога, але сама форма подачі матеріалу мене, на жаль, не дуже вразила».

Гуртова Юлія: «Стихія – вода. Поезія Бориса Херсонського здавалась мені нестримною водою, яка огортала стрімко і гучно. Слова набігали рвучко, як розбурхані хвилі. «Слышен рокот волн...» – чи здогадується пан Борис, наскільки влучно він описав враження від його поезії?»

Скотенко Катерина: «Борис Херсонський – одеський автор за покликанням і психолог за професією. Потяг до води та підводного світу – головна риса поезії автора. Великий потоп, свята вода, риби – все це ми можемо почути та поринути у світ автора через його творчість. Відлуння професії психолога накладається і на поезію митця (глибинна сутність людської особистості проявляється у вірші про психолога та пацієнта). Борис Херсонський також цікавиться античністю. Один із декламованих віршів на тему античності відрізнявся своєю манерою та стилізацією лічилки. Поезія одесита проста та цікава, гарно римована, зі змістом».

Сотникова Валентина: «Поезія російськомовного Бориса Херсонського була насичена образами-символами, пов'язаними з простором води. Aqua-поезія нагадує, звідки прийшло життя на землю і що все в цьому світі мінливе: на-

стрій, релігія й особливо люди. Ці метафоричні роздуми про людське буття втілились у поезії «Записки психіатра», де пацієнт йде на дно під вагою власних роздумів».

Телець Юрій: «Борис Херсонський завдяки іронії та сарказму переосмислює мотив всесвітнього потопа, акцентуючи увагу реципієнтів на ототожненні людського світу з підводним. Ефективно використовуючи засоби гумористичного зображення, поет натякає, що результат очевидний – ми «на дні». Широка палітра морських жителів відображає найтипівші особистості соціуму, які звикли адаптуватись до умов існування в навколишньому середовищі. Але варто зазначити, що вода – це насамперед очищення від усього брудного, від бруду «матеріального» та «духовного». Тому варто все ж таки сподіватись, що людство сягає дна лише для того, аби обома ногами сильніше відштовхнутись та випірнути назовні».

Коновал Яна: «У поезії Бориса Херсонського відслідковуються притаманні йому як морська, так і психіатрично-психологічна тематики. При цьому в усіх сюжетах і деталях виявляються глибокі філософські мотиви, усе не позбавлене гумору і вдало поєднане між собою».

Наталія Маринчак

Юрганова Анастасія: «Література – це війна із собою. А справжній поет абсолютно нещасний. Якщо не враховувати вірш про Грузію, саме це я почула з вуст Наталії Маринчак. Жінка, що шукає/чекає кохання. Я не тільки почула, а й відчула її. Відкрита, чуйна, чуттєва. Смілива, тендітна. Сильна та саможертвна. «Живи довше за мене», – говорить вона крізь вірші. Її інтонація правдива та щира. Манера подачі тексту дуже подібна до Андрія Любки».

Гуртова Юлія: «Стихія – повітря. Голос поетеси такий легкий, ніби ним можна дихати. Коли Наталія Маринчак читає, вона всюдисуща, як повітря: «я все знаю, я все бачу»; вона безмежна: «дихаєш, ходиш, не маєш меж»; вона хвилююча: «я вітер твій і твій неспокій». В одному з останніх віршів я почула: «ти ж знаєш, як це – вчитися дихати». Тепер і я знаю».

Хоменко Гліб: «Тематика творів на поетичному вечорі була різноманітною – починаючи віршами про Грузію (Наталія Маринчак) і закінчуючи поезією, що висвітлює трагедію в Бабинім Яру (Маріанна Кіяновська). Я вкотре переконався, що багато що залежить не лише від змісту поезії, а й від її правильної подачі

слухачам. Адже вміння володіти своїм голосом, правильною артикуляцією та інтонуванням – одна із заporук осмисленого сприйняття. Бо, як йдеться у одному влучному вислові, часом важливіше навіть не про що говорять, а як говорять. Як на мене, найкраще впоралася з цим завданням Наталія Маринчак. Коли було потрібно – її голос затихав, іншого разу – дужчав, її вимова – чітка й зрозуміла».

Науменко Яніна: «Кожен поет – особа, котра випишує свою душу на папір і дає її або на розтерзання або на похвалу читачам. Наприклад, Наталія Маринчак навіть тембр має подібний до її поезії. Не можу пояснити чому, але я так відчула, коли слухала її. Кожен рядок проходив крізь поетесу і линув до зали. Точно можу сказати, що вік у писемному сенсі має велике значення. Відчувається досвід та інакше бачення світу. Тож давайте відчувати світ творчо – крізь призму письма та фантазії!»

Скотенко Катерина: «Наталія свою поезію спрямувала на проблеми «насуцні»: державної проблематики («Доброго ранку, дурнувата країно...»), самотність, горе, відчай, кохання...

«засинай, коханий
сонце в небі і місяць повний
засинай, все буде
риба всередині спокій зовні
я вже чую як б'є плавниками наш син у морі
засинай, хороший мій,
більш не буде стрільби і горя...»

Багато віршів несуть в собі дитячі проблеми, проблеми матері, стосунки, думки дітей та думки автора про дитячий світ. Вірш про Грузію занурює у простори цієї теплої, зеленої, привітної гірської країни. Фортеці, вузькі вулиці Тбілісі та маленька дівчинка, котра плаче під Нарікалою.

Авторка дуже красиво пише, поєднує різні стилістичні прийоми (наприклад, риторичні звертання майже в кожному вірші). Поезія гучна, торкається душі:

"...думаєш будеш безкінечно довго носити його під серцем

а він одного дня бере і виходить звідти
і ти нічого не можеш вдіяти"».

Сотникова Валентина: «Образи-символи риб також звучали в поезії харківської поетеси Наталії Маринчак. Її інтимна лірика сповнена надії на краще життя, яке обов'язково прийде після війни, розпачу, переживань. Майже як маніфест звучать рядки: «Ти будеш жити, бо діти – найкращі ліки». Потужне жіноче начало проступає крізь маски ліричних героїв, напевно,

у цьому і є найбільша сила поетеси: вона може бути ніжною і мужньою водночас».

Джумун Ізабелла: «Мої очікування і бажання більшою мірою зуміла втілити інша талановита особистість – Наталія Маринчак. Саме її поезія глибоко торкнулась мого серця, хоча я й сама до кінця не можу пояснити собі чому. Коли слухала вірші Наталії, то ловила себе на думці, що насолоджуюсь ними (не лише гарною українською мовою, а й навіть самим читанням) і що мені не байдуже те, що вона пише. Особливо сподобались вірші «Кого люблю, той поруч», «Живи довше за мене», «Поговори зі мною» та «Інколи так складно». У її віршах також прослідковувалася тема води і риб, як і в попереднього поета, але розкривається вона інакше (живіше та емоційніше)».

Телець Юрій: «Зовсім інакшою за тематикою постає перед нами творчість Наталії Маринчак. Проблеми сенсу життя, кохання та часу знаходять своє втілення у ніжній та водночас емоційній поезії. Кожний вірш своїми риторичними питаннями та звертаннями ніби шукає адресата і хоче влучити в самісіньке серце. Поезія сповнена мотивами сповіді ліричної героїні, її само-рефлексією. Ще однією особливістю творчості поетеси є відтворення атмосфери та духу міста, яке завжди пліч-о-пліч крокує з нами».

Колісник Анастасія: «Наталія Маринчак – поетеса з Харківщини, що цього разу дебютувала в Києві. Надзвичайно вразила своєю багатою літературною, справжньою і водночас такою сучасною, живою українською мовою. У своїх поезіях вона легко може достукатися до будь-кого, несучи потік своєї свідомості так близько до розуміння сучасних читачів, що можна самим влитися в цей потік і знову й знову пізнавати зовсім по-новому такі до болю знайомі кожному почуття, відчуття та переживання, звертаючись при цьому до модернових смислових образів та різноманіття віршових форм».

Анна Мукомела: «Безмежною чуттєвістю наповнені вірші Наталії Маринчак. Слухаючи її поезію, занурюєшся, заглиблюєшся і, здавалося б, майже тонеш у вирі почуттів, думок та запитань, котрі поетеса дістає неначе з твоєї душі. Актуальні питання сучасності переплітаються з особистими переживаннями. Прочитання витончене, ніжне, емоційне. А місцями, коли слова промовляються майже пошепки, це не може залишити байдужим жодного слухача. Поезія Наталії Маринчак – проникливе, сильне і водночас тендітне та зворушливе душевне звертання».

Інна Захарова

Джумун Ізабелла: «Третьою, хто познайомила аудиторію зі своєю творчістю, була Інна Захарова. На зустрічі я дізналася про те, що писати вона почала ще в дитинстві, але в її житті був такий складний період, коли письменниця довго не могла друкуватися через політичний режим, який тоді панував. Сьогодні ж вона сміливо заявляє про себе світу, і багато хто знаходиться в очікуванні виходу її сьомої книги. У її віршах «Дерево рода», «В мире», «Я люблю Рождество» (та багатьох інших) наскрізно прослідковується тема родини, а також спогадів про своє дитинство та юність. Інна Захарова у своїх віршах також вдавалась до біблійних сюжетів, але не нехтувала і язичницькими вставками. Усі свої вірші вона зачитувала російською мовою (хоча в неї є багато віршів українською, англійською та іншими мовами), що, мушу визнати, ускладнило моє сприйняття».

Гуртова Юлія: «Стихія – земля. Пані Інна надавала слову «земля» щораз іншого звучання, але це завжди були ноти туги і смутку: «я здесь одна, и земля моя тут», «где земная печаль не имеет земного начала», «о какая печаль на земле, о какая печаль». Здавалося, своїм твердим, незворушним голосом поетеса хотіла ніби прорватись до інших просторів і світів, пізнати їх, зробити місцем, де можна залишитись і яке можна полюбити».

Скотенко Катерина: «Інна Захарова та її незвичайна творчість.

«Абсурд – это реальность, реальность – это абсурд.

В акваланге этого знания экскурс в историю безопасен.

И ныне дикий тунгус, и ныне дикий удмурт, и ныне дикий каждый из нас прекрасен»

«Иоанна Предтечи

еще голова не скатилась,

и сырою лепешкой

не шлепнулось солнце в песок»

Творчість цієї письменниці різнобарвна. Тут про війну, про віру та релігію, там про сонце та весну, далі фантастичний світ з дивними створіннями. Поезія наповнена епітетами, метафорами, алегоріями, інколи рефренами, також є місце іронії».

Сотникова Валентина: «Інна Захарова прочитала поезії з різних циклів, які порушували питання єдності слов'янських народів, української еміграції, змін у суспільстві. Її вірші сповнені жалю за роками юності, легкості і без-

турботності. Поетеса звертається до творчості Олександра Блока, вплітаючи вічні рядки про ніч, вулицю, ліхтар та аптеку у свої тексти. У автора вже сформований певний стиль, який може видатися надто лінійним, якщо сприймати багато текстів одночасно. Варто зазначити, що вірші Інни Захарової покладені на музику, тож вони мають більше шансів бути почутими».

Телець Юрій: «Медитативністю відзначається поезія Інни Захарової. Поетеса змушує мандрувати нас різними епохами. Лише так ми можемо усвідомити цінність життя та правди в ньому, філософію світу, де світло завше містить у собі концепцію темряви, а темрява – концепцію світла».

Маріанна Кіяновська

Науменко Яніна: «Маріанна Кіяновська вилила в написані рядки все горе євреїв та, мабуть, і своє, адже її прочитання на сцені викликало співчуття та бажання обійняти поетесу. Хочеться говорити багато, можливо, навіть критикувати, хоча не знаю, чи маю я на це право з огляду на свій вік, але, попри все, українській поезії бути – проникливий, зворушуючий, чаруючий, місцями незрозумілий та закручений».

Хоменко Гліб: «Було помітно, що тема Бабиного Яру небайдужа для письменниці, оскільки склалося відчуття, що під час декламування вона ледь-ледь стримується, щоб не заплакати, і це чимось віддалено нагадало мені голо-сіння».

Джумун Ізабелла: «Кардинально іншими, зовсім не схожими на попередню поезію були вірші Мар'яни Кіяновської, яка є не просто талановитою письменницею, а ще й перекладачем, прозаїком та літературним критиком. Кожний її вірш містить в собі неймовірну глибину і життєву історію (до того ж реальну). Коли слухаєш її поезію, важко стримати сльози, бо кожне слово «зачіпає» невидимі струни людської душі та не залишає байдужим. До того ж письменниця дуже цікаво і вміло подає матеріал. Залучає до співпраці й переосмислення болючих, часто кривавих сторінок нашого минулого (за допомогою спеціальних повторів, наголошень, питань, які наштовхують на роздуми). У недалекому майбутньому світ має побачити її нова книга «Бабин Яр». На цьому поетичному вечорі вона зачитувала саме ті вірші (хоча деякі були і на біблійну тематику), які мають ввійти до збірки. Вірші «Як виживу і стану татом», «У кімнаті була», «Світ запах інакше», «Уранці дивилася

в дзеркало», «Ми були тут» сповнені надзвичайним болем, стражданням, муками, сльозами. У кожному вірші помітно, як люди втрачали надію, як дивились в очі смерті і мусили прощатися з життям. Навколо ріки крові, хвороби, голод, холод, розстріли, війна, смерть. Коли ти чуєш про це, то забуваєш про всі свої негаразди і дякуєш Богові за те, як Він благословляє і захищає. Справді, такі вірші потрібні нам для того, щоб ми сколихнулись і збагнули, що ми щасливі люди і багато чого маємо, але часто не цінуємо того і не помічаємо».

Гуртова Юлія: «Стихія – вогонь. Останнім і, мабуть, найсильнішим враженням стала вогненна зовні й зсередини Маріанна Кіяновська. «У мене розлад мови, розпад світу...», «...і слова зайві, і хочеться стати німим», «...вірш, яким кричу»... Її вірші – це спроба вимовити тихий, пронизливий і пекучий біль. Пам'ятаю: звуки спадали тихо, інколи майже беззвучно, проте в кожному слові кричали тисячі інших голосів із Бабиного Яру. «І я палахтіла, палала, горіла», – і ніхто проникливіше не скаже про мисткиню, ніж він сама».

Скотенко Катерина: «Маріанна Кіяновська сильно вирізнялась своєю творчістю з-поміж попередніх авторів. Бабин Яр, війна, євреї, німці, дружба, голод, горе, біль та море крові – все це було в творчості письменниці. Важко сприймаються події тих часів в повсякденному житті, але в її віршах це настільки болюче та живо, що емоції від почутого виступають на очах, ламають ребра з середини. Важко уявити, скільки часу авторка провела в архівах, щоб так проникнутися цією проблемою».

Телець Юрій: «Справжнім болем пронизані вірші Маріанни Кіяновської з книги «Бабин Яр». Фізичний біль 1943 року перейшов у площину душевного завдяки монологам ліричних героїв поезії. Різні за віком, національністю та віросповіданням люди стали рівними перед урочищем з дулами автоматів. І лише тоді, коли «завтра не настане», приходить пригальмоване усвідомлення та переосмислення того, як ти жив, що не встиг, і навіть тобі взагалі було дане життя».

Сотникова Валентина: «Знахідкою вечора стала Маріанна Кіяновська. Вона прочитала поезії з циклу «Бабин Яр». Творчий задум мав на меті відтворити голоси жертв жорстоких розстрілів, показати особистість кожного, чие життя лишилося в Яру. Кожен вірш із цього циклу звучить інакше, не повторюються ані ритміка, ані

зміст. Наскрізною ниткою циклу є образ смерті, яка щоразу інакша: жадана, ненависна, передбачувана, раптова. Найбільше враження на присутніх справила поезія про наречену-вдову, чий погляд постійно впирається в білу сукню, яку вона вже ніколи не вдягне. За цим образом стоять тисячі реальних жінок, які так само колись втратили надію на тихе сімейне щастя, поховавши його у братських могилах».

Зустріч завершилась словами вдячності поетам, митцям, які продовжують нести красу Слова в суспільство. Зрештою, всі поетичні світи приводять до єдиного – до світу наших душ. Післясмак від творчості вищеозначених авторів змушує ще довго розмірковувати над сенсом життям. Адже в ХХІ столітті ми дослідили вже багато об'єктів, але найбільшою таємницею і досі залишається вона – людина...

6 КВІТНЯ

19.00

Поетичний вечір

«ДВУРЕЧЬЕ – ДВОРІЧЯ»

Борис Херсонський
(Одеса)

Інна Захарова
(Харків)

*Наталія
Марингак*
(Харків)

Маріанна Кіяновська
(Львів)

Вхід вільний

Будинок актора,
Київ, Ярославів Вал, 7

